

8gen-ART

e-ISSN: 2792-0569

Sultan KILIÇ *

<https://orcid.org/0000-0002-6651-4894>
eposta: skilic@mehmetakif.edu.tr
Süleyman Demirel Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Isparta/Türkiye

Ümit AKCA

<https://orcid.org/0000-0002-8986-5873>
eposta: umitakca@sdu.edu.tr
Süleyman Demirel Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Sosyoloji Bölümü
Isparta/Türkiye

*Sorumlu yazar
(Corresponding author)

Araştırma makalesi (Research Article)

Gönderilme tarihi/Submission date
14.06.2024
Kabul tarihi/Accepted date
28.06.2024
Yayınlanma tarihi/Publishing date
15.07.2024

BABY BOOMERS VE Z KUŞAĞINDAKİ YETİŞKİMLERİN DİJİTAL TEKNOLOJİ KULLANIMLARI VE KUŞAKLARARASI DİJİTAL DAYANIŞMA

ÖZET

Günümüz toplumlarında artan yaşam beklentisi ve uzun ömürlülük, en az iki kuşağın bir arada yaşamasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, farklı yaş gruplarının dijital teknolojilere uyum süreçlerinin incelenmesini önemli hale getirmiştir. Dijital teknolojilerin günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesiyle birlikte, bu teknolojilerin farklı yaş gruplarında nasıl benimsendiği önemli bir çalışma konusu olmuştur. Bu bağlamda çalışma, Baby Boomers kuşağı (1944-1964 doğumlular) ile Z kuşağı (1997-2012 doğumlular) yetişkinlerinin dijital teknoloji kullanımlarını ve kuşaklararası dijital dayanışmayı incelemektedir. Çalışma, Baby Boomers (1944-1964) kuşağı yetişkinlerinin dijital teknolojilere Z kuşağı (1997-2012) yetişkinlerine kıyasla daha temkinli yaklaştığını ve öğrenme sürecinde yakınlarından destek aldıklarını, ancak adapte olduklarında bağımsız olarak sorunları çözebildiklerini ortaya koymaktadır. Z kuşağı ise "dijital yerliler" olarak teknolojiyi içselleştirmiş, hızlı bir şekilde adapte olabilen ve hayatlarının her alanında dijital teknolojiyi rahatça kullanabilen bir nesildir. Bu durum, Z kuşağının teknolojiye olan bağımlılık ve bağlılıklarının diğer kuşaklar tarafından eleştirilmesine rağmen yadsınmamaktadır. Sonuç olarak, Baby Boomers ve Z kuşağı arasında dijital teknoloji kullanımı ve adaptasyonu farklılık göstermekte, ancak bu farklılıklar kuşaklararası dijital dayanışmayı ve öğrenme süreçlerinde karşılıklı yardımlaşmayı beraberinde getirmektedir. Bu dayanışma, dijital dünyada kolektif eylemler gerçekleştirmeye olanak tanımaktadır. **Anahtar Kelimeler:** Baby Boomers, Z kuşağı, Yaşlı yetişkinler, Dijital teknoloji, Dijital dayanışma.

DIGITAL TECHNOLOGY USE OF BABY BOOMERS AND GENERATION Z ADULTS AND INTERGENERATIONAL DIGITAL SOLIDARITY

ABSTRACT

Increasing life expectancy and longevity in today's societies enable at least two generations to live together. This situation has made it important to examine the adaptation processes of different age groups to digital technologies. As digital technologies have become an integral part of daily life, how these technologies are adopted by different age groups has become an important subject of study. In this context, this study examines the use of digital technologies and intergenerational digital solidarity between the Baby Boomers (born between 1944-1964) and Generation Z (born between 1997-2012) adults. The study reveals that Baby Boomers (1944-1964) generation adults approach digital technologies more cautiously than Generation Z (1997-2012) adults and receive support from their relatives in the learning process, but when they adapt, they can solve problems independently. Generation Z, on the other hand, is a generation that has internalized technology as "digital natives", can adapt quickly and can easily use digital technology in all areas of their lives. This is despite the fact that Generation Z's dependence and commitment to technology is criticized by other generations. As a result, the use and adaptation of digital technology differs between Baby Boomers and Generation Z, but these differences bring about intergenerational digital solidarity and mutual assistance in learning processes. This solidarity allows for collective action in the digital world. **Keywords:** Baby Boomers, Generation Z, Older adults, Digital technology, Digital solidarity.

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşam beklentisinin artması, toplumların uzun ömürlülük ile tanışmalarına ve dolayısıyla en az iki kuşağın bir arada yaşamasına imkân sağlamaktadır. Gelişen sağlık ve teknoloji ile daha uzun yaşayan dünya nüfusunun gelişen dijital teknolojiye nasıl uyum sağladıkları ve bilgi erişimini nasıl gerçekleştirdikleri günümüz pek çok araştırmasının da odak noktasını oluşturmaktadır. Farklı etkenler tarafından şekillendirilen yetişkin popülasyonunun günlük yaşamlarının bir parçası haline gelen dijital teknolojiler, kullanıcıları içerisine dâhil ederken aynı zamanda farklı kuşaklardaki kullanıcıları tek platformda bir araya getirmektedir. Günümüzde yaygın kullanın alanına sahip olan dijital teknolojileri yalnızca genç yetişkinlerin değil ileri yaştaki dijital teknoloji kullanan yetişkinlerin oranlarının önemli ölçüde arttığını ifade edebiliriz. Dijital teknolojilerin genel yapısı değerlendirildiğinde teknolojiyi kullanan bireyler ortak noktada bir araya gelerek kolektif eylemler gerçekleştirebilmektedirler. Her geçen gün gelişen dijital teknolojiler esasen her bir kuşak ile yenilenen paralel bir dünyanın başrolüdür (Artut, 2014, s. 12). Televizyon, bilgisayar, internet, telefon gibi dijital teknolojiler, gelişen ve değişen toplumlarda yetişkinlerin günlük yaşamlarının sarsılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, internet deneyimi, istihdam durumu, gelir seviyesi ve toplumsal yapı gibi sosyo-demografik etkenler yetişkinlerin dijital teknoloji kullanımlarını etkilemektedir. Türkiye’de bilişim ve iletişim teknolojileri kullanımına yönelik toplanan kapsamlı istatistikler Türkiye İstatistik Kurumu’nca her yıl “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” başlığıyla yayınlanmaktadır. 2023 yılı verilerine göre internet kullanım oranı 16-74 yaş aralığındaki yetişkinlerde %87,1 dir. Bu oranın cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde erkeklerde %90,9 iken kadınlarda ise %83,3 olduğu görülmektedir. Bu oran, geçen yıl % 85 oranında gerçekleşmiştir. Yaş bağlamında değerlendirildiğinde 16-24 yaşları arasında ki yetişkinlerin internet kullanım oranları %96.6 iken çalışmaya temel oluşturan Baby Boomers (1944-1964) kuşağını da kısmen içerinde barındıran 55-64 yaşları arasındaki yetişkinlerin internet kullanım oranları %68.1 iken, 65-74 yaş arasındaki yetişkinlerin internet kullanım oranlarının %40.7 olduğunu ifade edersek ülkemizde yaş grubu ile internet kullanımı arasında ters orantı olduğunu görmekteyiz (TÜİK, 2023).

Önemli bir dijital teknoloji ürünü olan cep telefonu kullanım oranlarına bakıldığında 16-24 yaşları arasındaki yetişkinlerin %94.2’sinin; 55-64 yaşları arasındaki yetişkinlerin % 92.8’i; 65-74 yaşları arasındaki yetişkinlerin ise %86.5’inin cep telefonu kullandığı TÜİK, “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2020” verilerinde belirtilmektedir (TÜİK, 2019). 16-65 yaş aralığındaki yetişkinlerin “temel bilgi işleme becerilerinin” durumunu neticelendirmeyi hedefleyen becerilerden biri teknoloji yoğun ortamlarda problem çözme becerileridir. Dijital teknoloji, “iletişim araçları ve ağlarını kullanma becerileri” olarak nitelendirilen bu beceriler kapsamında yetişkinlerin %40’ı bilgisayarla hiç tanışmadığını belirtmiştir. Teknoloji yoğun ortamlarda problem çözme yeterliliklerine ilişkin en üst yeterlik düzeyinde Ülkemizde ki yetişkinlerin sadece %0.9’u yer almaktadır. Bu oran %5.4 olan OECD ortalamasının altında yer almakta, OECD ülkeleri arasındaki en düşük oran olarak ifade edilmektedir (TEDMEM, 2016, s. 4-7).

2. KUŞAK KAVRAMININ KAPSAMI KUŞAK TEORİSİ VE SINIFLANDIRMALARI

Kuşak kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nün felsefe terimleri sözlüğünde “Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu” ve Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü’nde ise “Yaklaşık yirmi beş otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler

öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021). “Kuşak teorisi” kavramı ise ilk kez Karl Mannheim tarafından 1923 yılında ortaya konulan “Problem of Generations” (Kuşakların Sorunu) başlıklı eser kuşak teorisini kapsamlı bir şekilde ele alan ilk eser olmaktadır. Mannheim’e göre kuşak kavramı “belirli bir zaman diliminde önemli tarihsel olayları yaşamış belirli bir yaştaki insanların oluşturduğu bir grup” olarak tanımlanmaktadır (Pilcher, 1994, s. 480-485). Mannheim, sosyal ve entelektüel hareketlerin yapısının anlaşılabilmesi için kuşak sorununu değerlendirmenin önemli olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanı, mekânı ve tarihsel süreci paylaşan kuşaklar sosyal sınıflarda olduğu gibi ekonomik bir konumu paylaşmazlar.

Toplumlar oldukça kademeli bir değişim geçirirler ve yeni kuşaklar önceki kuşaklardan kesintisiz olarak farklılaşır görülebilen bu farklılaşma yalnızca biyolojik ve yaşa ilişkin farklılaşmadır. Bu bağlamda her bir kuşağın kendisine farklılık atfedemeyeceğini ifade etmektedir (Mannheim, 1927, s. 276-322). Kuşak teorisi; aynı zaman aralığında doğan bireylerin benzer değerler, davranışlar ve yaşam tarzlarının o zaman diliminde doğmuş olmalarından kaynaklandığına işaret etmektedir. Ancak bu durum bir kuşaktaki tüm yetişkinlerin dâhil oldukları kuşağa ait her bir niteliği taşıdığını ve bahsedilen nitelikleri yansıttığını ifade etmek olarak genellenememektedir (Lower, 2008, s.80).

Tablo 1: Farklı Kaynaklardaki Kuşak Sınıflandırmaları (Reeves ve Oh, 2008, s. 296).

Howe & Strauss (2005)	Sessiz Kuşak (1925-1943)	Patlama Kuşağı (1943-1960)	13. Kuşak (1961-1981)	Milenyum Kuşağı (1982-2000)	Z Kuşağı 2004 - 2025
Lancaster & Stillman (2010)	Gelenekçiler (1900-1945)	Bebek Patlaması (Baby Boomers) (1946-1964)	X Kuşağı (1965-1980)	Milenyum Kuşağı Patlama sonrası Y Kuşağı Gelecek Kuşak (1981-1999)	
Martin & Tulgan (2002)	Sessiz Kuşak (1925-1942)	Bebek Patlaması (1946-1960)	X Kuşağı (1965-1977)	Milenyumlar (1978-2000)	
Oblinger & Oblinger (2005)	Yetişkinler (<1946)	Bebek Patlaması (1947-1964)	X Kuşağı (1965-1980)	Y Kuşağı, Net Kuşağı Milenyumlar (1981-1995)	Milenyum Sonrası (1995- Şimdi)
Tapscott (2009)	-	Bebek Patlaması (1946-1964)	X Kuşağı (1965-1975)	Dijital Kuşak (1976-2000)	-
Zemke, Raines, & Filipczak (2000)	Eski Askerler (1922-1943)	Bebek Patlaması (1943-1960)	X Kuşağı (1960-1980)	Gelecektekiler (1980-1999)	-

Reeves’e göre Kuşaklar arasında ayırım yapmada “doğum yılları” dikkate alınması gereken görece küçük bir faktördür. Kuşakların “kronolojik tarihler”den öte “tarih tarafından”

şekillendirildiğini aktarmaktadır (Reeves ve Oh, 2008, s. 296). Howe ve Strauss'a (2000) göre, bir kuşak için başlangıç ve bitiş dönemi ortalama 20 yıllık bir sürede gerçekleşmektedir. Kuşaklar nüfus patlamasından bu yana "Baby Boomers", "X-jenerasyonu", "milenyum ve milenyum sonrası" kuşak diye adlandırılmaktadır. İnsan ömrünün 80 yıl olduğu öngörüsüyle her kuşak 80 yıl boyunca "yükselme", "uyanış", "aydınlanma" ve "kriz" dönemlerinden geçmektedir ve bir kuşağın doğasını doğum yıllarına göre daha açık bir şekilde tanımlayan üç özellik ifade edilmektedir:

Algılanan Üyelik: Aynı kuşağı paylaşan bireylerin ergenlikle başlayan genç yetişkinlikle bütünleşen öz algılarını (kendilerini o kuşağın üyesi olarak algılamaları) ifade etmektedir. Ortak İnanç ve Davranışlar: Ortak tutum ve davranışlara sahip olmaları bir kuşağı karakterize eden önemli bir niteliktir. Tarihte Ortak Konum: Meydana gelen tarihsel olaylarda ortak konumda bulunmalarını ve önemli olayların kuşakların dönüm noktalarını oluşturduğunu ifade edilmektedir (Howe and Strauss, 2000 s. 299).

2.1. Sessiz Kuşak-Gelenekçiler Kuşağı (1900-1944 yılları arasında doğanlar)

1945'ten önce doğan bireyler sessiz kuşak, gelenekçiler veya savaş kuşağı olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde dünyada, İkinci Dünya Savaşı ve ekonomik buhranlar yaşanmakta iken ülkemizde ise Tek Parti Dönemi'nin olduğu yılları kapsamaktadır (Toruntay, 2011, s.69). Bu kuşak, ekonomik sorunlar, kıtlık, işsizlik ve tasarruf gibi yaşam koşullarına maruz kalmıştır. Otoriteye saygılı, disiplinli, sisteme güvenen ve çok çalışkan bu kuşak "sessiz kuşak", ismini 1951'de Time dergisinde yayınlanan bir makaleden almıştır.

2.2. Baby Boomers (Bebek Patlaması) Kuşağı (1946-1964 yılları arasında doğanlar)

İkinci Dünya Savaşı akabinde dünya genelinde 1 milyar bebek dünyaya gelmiş, yaşanan yüksek doğum oranları neticesinde nüfus artış yıllarında doğan bu kuşağa "Bebek Patlaması" adı verilmiştir. Baby Boomers kuşağı ebeveynleri olan sessiz kuşak üyelerinin sisteme güvenen ve kabullenici özelliklerinin aksine sistemi değiştirici hamleler yapabilen, toplumsal bilinci yüksek; ekonomik büyümenin, refahın arttığı bir dönemde yaşamalarından dolayı mal ve hizmetlere itina eden bir kuşaktır (Ayhün, 2013, s. 99). Öte yandan dijital teknolojilerin henüz oluşturulmadığı veya sık kullanılmadığı bir dönemde doğdukları için "dijital göçmenler" olarak kabul edilebilirler. İş yerlerinde otoriteye ve hiyerarşiye saygı gösteren, çalışmak için yaşayan, Baby Boomers'lar için teknoloji büyük bir sorun olmuştur, teknolojik anlayışlı olmadıkları için bilgisayardan hoşlanmazlar. Farklı ve yeni bir şey yapmaları istendiğinde oldukça detaylı özel talimatlar isterler (Gursoy vd, 2008, s. 452). Bu bağlamda bazı Baby Boomer'ların dijital teknolojiler aracılığıyla bilgi ararken veya iletişim kurarken karşılaşılabilecekleri zorlukların Z kuşağı yetişkinlerinin yaşadığı zorluklardan farklı olduğu ve bu nedenle her iki kuşağın dijital teknolojilere yönelik becerilerinin analiz edilmesi oldukça önemlidir.

2.3. X Kuşağı (1965-1979 yılları arasında doğanlar)

Sessiz kuşak ve Baby Boomers kuşağının çocukları olan X kuşağı 1965-1980 yılları arasında dünyaya gelen bireyleri ifade etmektedir. Kayıp kuşak olarak da nitelendirilen X kuşağı döneminde teknoloji çok hızlı gelişmiştir. Bugün kullandığımız, her geçen gün gelişen dijital teknoloji ürünlerinin çoğu bu kuşak üyeleri tarafından geliştirilmiş olmalarına rağmen, pek çoğu zorunluluk sonucu teknolojiyi kullanırken, Y kuşağının ve Z kuşağının oldukça gerisinde kalmışlardır (Toruntay, 2011, s.74). İşkolik ve çalışmak için yaşayan ebeveynler olan Sessiz kuşak ve Baby Boomers kuşağı tarafından yetiştirilen X kuşağı yetişkinleri problem çözme becerisine sahiptirler.

2.4. Y Kuşağı (1980-1999 yılları arasında doğanlar)

1981-2000 yılları arasında doğan bireyleri nitelendi bireyleri nitelendiren Y kuşağı; Milenyum kuşağı, Gelecek kuşak, Dijital kuşak, Gelecektekiler olarak da ifade edilmektedir. Kendine güvenen, özgürlüklerine düşkün olan, çalışmak yerine eğlenmeyi ve kazanmayı seven, otoriteye itaat etmekten hoşlanmayan Y kuşağı yetişkinlerinin en temel özellikleri teknolojiyi kullanma becerileri, tatminsiz ve hızlı tüketen bir kuşak olmalarıdır. İçerisine doğdukları dönemin diğer kuşakların yaşadığı dönemlere nazaran olumlu şartlar taşımasıyla dijital teknolojilerde meydana gelen gelişme ve küreselleşme beraberinde evrenselleşen kültürü deneyimlemiştir.

2.5. Z Kuşağı (2000 ve sonrasında doğanlar)

2000 yılı ve sonrasında dünyaya gelmiş ve dijital nesil, dijital yerliler kavramlarıyla sıklıkla nitelendirilmiş olan kuşaktır. Dijital teknoloji Z kuşağı yetişkinlerinin hayatlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Z Kuşağı kapsamındaki yetişkinler, tüm yaşamları boyunca yeni teknolojilere maruz kaldıklarından teknolojik olarak daha bilgilidirler ve bu sebeple teknolojiye olan bağımlılıkları oldukça yüksektir. İnternet öncesi dünyayı yaşamamış ilk nesli temsil eden Z kuşağı yetişkinleri, dijital yerliler olarak kabul edilmektedir. Tarihsel süreçte Z kuşağı bireyleri çocukluk ve ilk gençlik dönemlerinde terör olayları, küresel kriz ve iklim değişikliği gibi problemlere tanıklık etmiş, ancak bu düşüşün gidişatını pragmatik yapıları sayesinde tersine çevirme potansiyeline sahip oldukları ve geleceği şekillendirebilecekleri düşünülen kuşaktır (Meret C., vd.,2017, s.246). Howe ve Strauss dijitalleşmenin bu nesil üzerindeki temel etkisine bakılmaksızın, ABD’de yaptıkları analize dayanarak Z kuşağının yedi kişilik özelliği belirlemiştir:

- 1.Z kuşağı yetişkinleri kendilerini özel hissediyorlar, gelecekteki eğilimlere yön verme ve kendi kaderlerini inşa etme yeteneklerine kesin olarak inanırlar,
- 2.Yalnızca aileleri tarafından değil, üstleri tarafından da korunurlar,
- 3.Oldukça gelenekseldirler,
- 4.Geleceğe güveniyorlar ve iyimserdirler,
- 5.Sahip oldukları teknolojik çok yönlülük ile başkalarıyla bağlantı kurma olasılıklarının artması büyük bir işbirliği eğilimi anlamına gelebilir,
- 6.Daha yüksek bir eğitim düzeyine güvenerek, gelecekte daha fazla kişisel tatmin elde etmeyi hedeflerler,
- 7.Baskı altında hissederler ve gelecekte başarının bugün yapılan seçimlere dayandığına inanırlar (Howe, N., & Strauss, W., 2007, s. 49).

3. DİJİTAL TEKNOLOJİ

Türk Dil Kurumu’na göre teknoloji “Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulamayı bilimi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2014). İki farklı sayıyı ifade eden dijital kavramı “dijital dünyada prim getiren bir fiziksel etkileşim” (Hertz, 2016) haline gelmiştir. Günümüzde en önemli sermaye ve ihtiyaç olan “bilgi”ye erişimin Bilgi İletişim Teknolojileri sayesinde kolaylaşması kuşakların ortak bir mecrada bir araya gelmelerini sağlayarak, dijitalleşmeyle doğan, büyüyen ve gündelik yaşamlarına dâhil edenler dijital nesli ortaya çıkartmıştır.

Tarihsel süreçte Neolitik Devrim ve Sanayi Devrimiyle birlikte gelişim kazanan teknolojiler içerisinde yaşamış olduğumuz çağ farklı isimlerle nitelendirilmektedir. “Bilgi çağı”, “enformasyon çağı”, “internet çağı” “dijital dünya” ve “elektronik çağ” gibi pek çok

isimle anılan yaşadığımız çağ iletişim teknolojilerinde ki gelişmeler sayesinde gündelik yaşamımızda sosyalleşme ve kimlik oluşturma sürecinde de etkisini göstermektedir. Bu etki aynı zamanda etkileşim sürecinin değişmesine ve medyanın yeniden şekillenmesine de olanak sağlamaktadır. Yetişkinlerin yalnızca tüketici olduğu geleneksel medya araçlarının yerini medya ortamında etkileşim ve üretkenlikle birlikte güç kazanan yeni medya almıştır. Dijitallik ve etkileşim sağlayan yeni medya beraberinde bilgi sağlama, eğlenme, iletişim kurma gibi pek çok ihtiyacı karşılayan sosyal medyanın gündelik hayatta varlık kazanarak tüm kuşaklara hitap etmesini sağlamıştır. Ancak söz konusu bu etkileşim beraberinde yeni bir kavramın önem kazanmasına neden olmuştur.

Milenyum kuşağı ve daha sonrasında dünyaya gelen bireylerin dijital teknolojinin düzenli olarak kullanıldığı ortamlara doğması ve bu nedenle “dijital aksana” sahip olmaları, Baby Boomer ve öncesinde doğan kuşakların ise teknolojiyi yaşamın ilerleyen dönemlerinde kullanmayı öğrenmiş olmasıyla kuşaklar arasında “dijital uçurum” oluştuğunu ileri sürmüştür. Aynı kuşak içerisindeki bireylerin dijital teknoloji kullanım davranışları benzerlik gösterebilirken, farklı kuşaklarda ki bireylerin dijital teknoloji kullanım davranışları birbirinden oldukça farklı olabilmektedir. Bu farklılaşma ile birlikte kuşaklar dijital dünyada “dijital yerliler”, “dijital Göçmenler” olarak ayrı ayrı tanımlanmaktadır. Prensky tarafından ortaya atılan bu kavramlar dijital teknolojilerde yaşanan gelişmelerle birlikte kuşaklararası oluşan çeşitli farklılara atfedilmektedir (Prensky, 2001, s. 3). Bu bağlamda dijital teknolojiyi kullanan farklı kuşaklarda ki yetişkinlerin farklı tercih ve yaklaşımlara sahip olması, dijital teknolojileri öğrenmekten çekinen Baby Boomers’lar ile onu günlük yaşamlarının bir parçası olarak benimseyen Z Kuşağı arasında bir ayrım yaratabilmektedir. Her bir kuşak mensubu ve her birey tarafından farklı ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılan dijital teknolojiler sürekli bilgi donanımlarını arttırmakta ancak küreselleşen dünyanın yarattığı eşitsizlik tüm bireylerin bilgiye erişimini eşdeğer olmaktan uzaklaştırmakta ve bilgiye erişemeyen bireyle bilgiden dışlanmaktadır (Kaya, 2014, s. 98).

4. KUŞAKLARARASI DİJİTAL DAYANIŞMA; BABY BOOMERS VE Z KUŞAĞI

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2023 yılı istatistiklerine göre, Yaşlı nüfus, 65 yaş ve üstü nüfus, 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişi iken geçtiğimiz beş yılda % 21,4 oranında artış göstererek 2023 yılında 8 milyon 722 bin 806 kişi olmuştur. 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam popülasyon içindeki oranı ise 2018 yılında %8,8 iken, 2023 yılında % 10,2’ye yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2023). Ülkemizin 2023 itibariyle artan yaşlı oranlarıyla birlikte çok yaşlı toplum halini alacağı da ifade edilebilir.

İnsanlığın var olduğu günden beri insanlığın ihtiyaçları ve ürettikleriyle şekillenen toplum, bilgi çağı niteli kazandığı günden, geleceğe doğru dijital teknolojiye erişen tüm kuşakları kucakladığı ve kucaklayacağı gibi toplumun %62,8’ini oluşturan 65-74 yaş grubunun, %28,2’sini oluşturan, 75-84 yaş grubunu ve nüfusun %9,1’inden oluşan 85 ve üstü yaş grubunun gereksinimlerine odaklanacağı öngörülmektedir. 1946-1964 yılları arasında Baby Boomers kuşağı ile şekillenen, bu kuşağın ihtiyaçları ile donanan hızla yaşlanan dünyanın günümüzde ve gelecekte yaşlı nüfusa dâhil olan Baby Boomers’lar tarafından şekillenmeye devam edeceğini ifade etmek gerekmektedir.

Hemen her kuşak farklı öğrenme süreçlerinden geçmekte ve içinde bulunulan mevcut koşullar öğrenme, uygulama pratiklerini ve çoğunlukla dijital teknoloji yönelimlerini de etkilemektedir. Günlük yaşam pratiklerinde dijital teknolojiye erişim ve kullanım olanağından mahrum olmaktan kaynaklanan yeni cehalet biçimleri belirlemektedir:

Bilgisayar, akıllı telefon vb. dijital ürün okuryazarı olmayanlar, sadece sayısal ortamda bulunabilen temel bilgi ve olanaklardan ve pandemi süreciyle birlikte daha çok ihtiyaç duyulan sanal iletişimden mahrum kalmaktadırlar (Kaya, 2010, s.63).

Yaşam beklentisinin uzamasıyla birlikte yaşlı nüfusun artması bir arada bazen aynı hanede yaşayan kuşakların sayısını da arttırmıştır. Dijital çağa doğru gerçekleşen dönüşümün ebeveyn ilişkisine sahip hatta aynı hanede yaşayan her yetişkinde aynı etkiyi veya aynı yeterliliği getirmemektedir. Dijital teknolojilere, tüm yetişkinler eşit ölçüde erişim sağlayamadığı gibi, bu teknolojilerin kullanımı için gereken öğrenim süreçlerine eşit imkânlarla dâhil olamamaktadırlar. Bahsedilen dönüşümün sunduğu yeterliliklere sahip olmayan yaşlı bireylerin dijital erişim eşitsizliklerini yaşlarından yola çıkılarak yaşlı ayrımcılığıyla açıklamak kolayca kaçmak ve büyük bir yanılsa davetiye çıkartmak anlamına gelmektedir. Asıl odaklanılması gereken nokta, dijital eşitsizliğin, sınıf ve kültürel atmosfere dayalı olarak farklılaşmasıdır (Arun ve Elmas, 2020, s. 132).

Gelişimin yaşam boyu devam eden bütüncül bir süreç olması yaşlanma sürecinde yetişkinlerin yaşadıkları kayıpları kontrol ederek, sosyal hayatın içerisinde aktif olarak yer alarak, yeni öğretileri benimseyerek gündelik yaşamlarında kullanabilmeleri oldukça önem kazanmakta ve aktif yaşlanma kavramını sunmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen dijital göçmenlerin sürece dâhil olması mümkün ancak dijital teknolojinin içerisine doğmuş olan dijital yerliler kadar hızlı ve anlık gelişim gösteren bir süreçten ziyade daha yavaş ve temkinli bir süreçtir. Her ne kadar erişim farklılıkları olsa da dijital teknolojiler hem yetişkinlere hem de yaşlılara toplumsallaşma olanağını sunmaktadır.

Birsen'in 2015 yılında gerçekleştirdiği yaşlıların internetle ilgili deneyimlerini içeren ve kuşak farklılıklarına odaklanan çalışmada interneti kullanan bazı katılımcılar, yaşları dolayısıyla daha zor öğrenebildiklerini ve dijital teknolojileri gençler kadar iyi kullanamadıklarını ifade etmişlerdir (Birsen, 2015, s. 93).

Özsungur tarafından gerçekleştirilen, "Yaşlıların Teknoloji Kabul ve Kullanım Davranışlarının Başarılı Yaşlanma Üzerindeki Etkilerinin Analizi" adlı çalışmada yaşlıların %45,5'i mobil internet kullanımı sırasında yaşadıkları problemleri çözmek için mobil internetten anlayan birine sorunu ilettiklerini ve yakınlarının desteğine ihtiyaç duyduklarını bildirmektedirler (Özsungur, 2018, s. 59). Becerikli'nin 2013 yılında yapmış olduğu "Kuşaklararası İletişim Açısından Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: İleri Yaş Grubu Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı çalışma da yaşlıların kullanmış olduğu teknolojik araçların bozulması durumunda veya karşılına çıkan sorunlarda yakınlarından yardım isteyebildikleri ve yardım istedikleri kişilerin genellikle çocukları ve torunları olduğu belirtilmiştir (Becerikli, 2013, s.28).

Pek çok yaşlı birey gündelik hayatlarındaki çeşitli işlerini yapmalarına yarayacak düzeyde dijital teknoloji kullanma becerilerini geliştirmiş durumdadırlar. Bazen torunlarına ya da alt kuşaktaki yetişkinlere ödevleriyle ilgili konularda yardımcı bile olabilmektedirler. Z kuşağı dijital teknolojilerin teknik olanaklarına ileri yaştaki bireyler ve Baby Boomers kuşağında ki yetişkinlerden daha hâkim olsalar da, bu imkânlarla ne yapacaklarını veya nasıl araştıracaklarını bilememektedirler. Bu nedenle dijital göçmenlerin deneyimi üstüne dijital yerlilerin pratikleşen teknik kabiliyeti birleşerek gündelik hayatın bazı noktalarında dijital göçmenler, dijital yerlilere önderlik edebilmektedir (Becerikli, 2013, s.28).

Literatürde yer alan pek çok çalışma dijital göçmenler olarak nitelendirilen yaşlıların teknoloji kullanımında dijital yerlilerden destek aldığını ancak bazı durumlarda bu destek ve dayanışmanın her bir kuşak içinde geçerli olduğunu göstermektedir.

5. ÇALIŞMANIN AMAÇ VE YÖNTEMİ

5.1. Amaç

Bu çalışma, Baby boomers, ve Y kuşağında ki yetişkinlerin dijital teknolojilere yönelik düşüncelerini, onlar için ne anlama geldiğini, bu teknolojilerin kullanım sıklıklarını ve hangi amaç doğrultusunda kullandıklarını ortaya çıkartmayı ve kuşaklar arasında ki farkın dijital dayanışma yaratıp yaratmadığını araştırmayı amaçlamaktadır. Kuşaklararası dijital dayanışma vurgusunu analiz edebilmek için aynı aileye mensup, aynı hanede yaşayan farklı kuşakların çalışmaya dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Rastgele örneklem seçimi yapılırken buna dikkat edilmiş olup çalışmanın temel amaçları şu şekildedir:

- Baby Boomers ve Z kuşağı yetişkinlerin dijital teknolojiyi hangi amaçlarla kullandıklarını belirlemek.
- Her iki kuşaktaki yetişkinlerin dijital teknoloji kullanımında karşılaştıkları zorlukları ve buldukları kolaylıkları saptamak.
- Her iki kuşaktaki yetişkinlerin günlük yaşamlarında dijital teknolojiyi eğlence, bilgi alma ve diğer gereksinimleri karşılamak için nasıl kullandıklarını analiz etmek.
- Baby Boomers ve Z kuşağı arasında dijital teknoloji kullanımında birbirlerine nasıl destek sağladıklarını incelemek.
- Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, her iki kuşaktaki yetişkinlere yönelik dijital becerilerin geliştirilmesi ve kuşaklar arası işbirliğini artırmak için öneriler sunmak.

Bu bağlamda, çalışma, Baby Boomers ve Z kuşağı yetişkinlerinin gündelik hayatlarında eğlence, bilgi alma vb. gereksinimleri dâhilinde kullandıkları dijital teknolojiyi hangi amaçla, hangi zorluk veya kolaylıkla kullandıklarını ve dijital teknolojiyi kullanırken birbirlerine sundukları desteği ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu iki kuşaktaki yetişkinlerin dijital teknoloji kullanımlarında birbirlerine sağladıkları destekleri de incelemeyi amaçlamaktadır.

5.2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak tasarlanmıştır. Odak grup görüşmesi gerçekleştirilmesi amaçlansa da Baby Boomers katılımcıların zaman kısıtlaması yaşamaları ve görüşme için anlaşılan saatte tüm katılımcıların uygun olamaması nedeniyle derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilerek, gönüllü katıldıklarına dair onay alınmıştır. Katılımcıların sahip olduğu veya erişim sağlayabildikleri online veya yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerin her biri yaklaşık 25-35 dakika sürmüştür. Çalışma grubu rasgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş 10 Z kuşağı ve 10 Baby Boomers kuşağı yetişkinden oluşmaktadır. Toplamda 20 kişiden oluşan çalışma grubumun cinsiyet dağılımları ise Baby Boomers kuşağı katılımcıların 5'i kadın 5'i erkek iken Z kuşağı katılımcılarının da 5'i kadın 5'i erkektir.

Çalışmanın amacına ve ulaşılmak istenen verilere ilişkin saptanan 9 soru tüm katılımcılara sorulmuş, katılımcıların cevaplamak istemediği veya uzun uzun sohbet etmek istedikleri sorular titizlikle kayıt edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım sosyo- demografik (Yaş, Cinsiyet, Eğitim durumu, Meslek bilgisi ve medeni durum) verilere ilişkin olup ikinci kısım dijital teknolojiye yönelik yaklaşımlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmanın temasına uygun sorulardan oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ikinci kısmında yer alan sorular şu şekildedir:

1. Nasıl/kimlerle yaşıyorsunuz? (Yalnız, Aile ile birlikte, huzurevi, vs.)
2. Teknoloji hakkında ne düşünüyorsun / sizin için ne ifade ediyor ?
3. Hangi iletişim teknolojilerini kullanıyorsunuz? (bilgisayar, cep telefonu, tablet, akıllı saat, labtop, vs.)
4. Dijital teknolojileri ne sıklıkla kullanıyorsunuz?
5. Dijital teknolojileri hangi amaçla kullanıyorsunuz?
6. Hangi sosyal medya mecralarını kullandınız/kullanıyorsunuz
7. Bunları kullanmak için kim / kimlerden yardım alıyorsunuz
8. Sahip olduğunuz teknolojilerin kullanım& adaptasyon süreçlerinde yaşadığınız olumlu/olumsuz deneyimler neler?
9. Sizce bu teknolojilerin günlük hayattaki avantajları ve dezavantajları neler?

6. BULGULAR

Çalışmada Baby Boomers kuşağı (1944-1964) 5'i kadın 5' erkek 10 katılımcının yaş aralığı 57-75, Z kuşağı (2000-...) 5'i kadın 5' erkek 10 katılımcının yaş aralığı ise 16-21 dir.

Baby Boomers Kuşağı "BB", Z Kuşağı ise "Z" şeklinde kodlanmıştır. Aynı zamanda aynı hanede yaşayan farklı kuşaklardaki katılımcıları belirtmek amacıyla rakamlarla eşleştirme yapılmıştır (örn: 1BB, 1Z). Katılımcıların cinsiyetleri "K" ve "E" olarak belirtilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler şu şekildedir.

Tablo 2: Baby Boomers'lara ait demografik bilgiler.

KOD	DOĞUM YILI	CİNSİYET
1BB	1964	Kadın
2BB	1960	Kadın
3BB	1958	Erkek
4BB	1962	Erkek
5BB	1946	Erkek
6BB	1962	Kadın
7BB	1958	Erkek
8BB	1959	Erkek
9BB	1958	Kadın
10BB	1954	Kadın

Tablo 3: Z Kuşağına ait demografik bilgiler.

KOD	DOĞUM YILI	CİNSİYET
1Z	2000	Kadın
2Z	2001	Erkek
3Z	2004	Erkek
4Z	2002	Erkek
5Z	2000	Kadın
6Z	2003	Erkek
7Z	2005	Kadın
8Z	2002	Erkek
9Z	2004	Kadın
10Z	2002	Kadın

6.1. Dijital Teknolojilerin Katılımcılar İçin Ne İfade Ettiği ve Bu Konuda Ne Düşündüklerine İlişkin Görüşler

Katılımcılara iletişim teknolojileri veya dijital teknoloji dendiğine neler düşündükleri, ilk olarak akıllarına neler geldiği sorulduğunda, Baby Boomers kuşağındaki katılımcıların verdikleri cevapların neredeyse benzer olduğu “iletişimi ve bilgi alışverişini sağlayan, hayatımı kolaylaştıran her türlü teknoloji, uzaktakileri görmemi sağlayan aletler” şeklinde olmuştur. Z kuşağı katılımcıları ise “hayatımızın merkezi, hayatımı kolaylaştıran yenilikler, her alanda gelişim, uzaktakini yakın eden” ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcılardan gelen bazı yanıtlar şu şekildedir:

1BB *“Artık yaşamak ne güzel anında bütün herkesi görebiliyorsun, duyabiliyorsun.”*

7BB *“Teknoloji biz insanoğluna kullanım niyetimizi iyi olduğu her an kolaylık sağlayan. Bizlerin bir nebze lüks yaşamasına sebep olan. Ülke olarak gelişmişliğimizi gösteren yeni nesil şeylerdir.”*

6Z *“Teknoloji şimdiki yaşadığımız devir için olmazsa olmazlardan”*

1Z *“Kullanım alanlarına göre değişse de oldukça kapsamlı dezavantajlı gruplar için teknoloji kullanımı oldukça güzel görüntülü konuşma özellikle işitme engelliler için hayat kurtarıyor.”*

5BB *“Çok iyi bir şey eğer yerinde kullanılırsa”*

2BB *“Tek kanalı olan siyah-beyaz dönemde televizyon izlemek için komşusuna giden bir nesilden, evinin her odasına lcd ekran televizyona sahip olan hatta tüm aile fertlerinde cep telefonu bulunan nesile geçiş aslında teknoloji.”*

6.2. Hangi İletişim Teknolojilerini Kullandıklarına Dair Görüşler

Katılımcılar “hangi iletişim teknolojisini kullanıyorsunuz?” çoğunlukla cep telefonu ve bilgisayar yanıtını vermişlerdir. Baby Boomers kuşağındaki katılımcıların verdikleri cevapların benzer yönde olduğu ve “cep telefonu” üzerine yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Z kuşağı yetişkinleri ise; biri masaüstü bilgisayarın yanında dizüstü bilgisayar kullanmayı tercih etmektedir. Yalnızca üç katılımcı tablet bilgisayar ve bir katılımcı e-reader kullandığını ifade etmiştir. Masaüstü bilgisayar ve labtop kullanabilen 6 Baby Boomers kuşağı katılımcı emekli olmadan önce yeni nesil telefonlara sahip değillerken iş yerinde bilgisayar kullanmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

6.3. Dijital Teknolojileri Ne Sıklıkla Kullandıklarına Dair Görüşler

Katılımcıların “Dijital teknolojileri ne sıklıkla kullanıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda kuşaklar arasında bir farklılaşma olduğu gözlenmektedir. Baby Boomers kuşağında “sürekli, günün her saati” yanıtını veren yalnızca 3 katılımcı yer alırken Z kuşağında ise 9 katılımcı neredeyse günün tamamını teknolojiyle birlikte geçirdiklerini belirtmişlerdir.

2BB *“Sabah kalktığımda yataktan kalkmadan telefonuma gelen grup mesajlarına bakıyorum (genellikle akraba yada arkadaş grupları) sonrasında da bir kaç video izliyorum bir bakmışım sürekli elime almak istiyorum...”*

1BB *“Tiryaki gibi oldu namazlardan arta kalan zamanlar da elimden bırakamıyorum”*

1Z *“Video, film izlemekten çok hoşlanmıyorum. Sadece kitap okumaktan hoşlanırım annem kadar sıklıkla kullanmıyorum. İşaret dili tercümanlık kursu ve online derslerim için teknolojiyi kullanıyorum.”*

2Z “Sürekli kullanıyorum 6. Duyu organım gibi. Sabah uyandığım anda elimde gece uykuya dalarken de bazen uyurken bile ekranı açık benimle olabiliyor.”

6.4.Dijital Teknolojileri Hangi Amaçla Kullandıklarına Dair Görüşler

Katılımcılara “Dijital teknolojileri hangi amaçla kullanıyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup bu soruya verilen yanıt genellikle her iki kuşakta da benzerlik taşımaktadır. Pek çok katılımcı “yakınlarıyla, sevdikleriyle haberleşmek, mesajlaşmak, haberleri okumak, müzik dinlemek, oyun oynamak, alışveriş yapmak, market ilanlarına bakarak indirimli ürünleri takip etmek, bilgi edinmek, vb.” amaçlarla dijital medyayı kullanmayı tercih etmektedirler. Sevdikleriyle görüşmek, alışveriş yapmak, Z kuşağı işleme engeline sahip bir katılımcı teknolojinin engelliler için yenilikler sunduğunu ifade etmekte bu bağlamda özellikle dezavantajlı grupların teknoloji erişebilirliklerinin önemsenmesi ve imkânların artırılması önemsenmelidir. Hayatımızı şekillendiren değişiklik olarak gördüğümüz dijital teknolojide ki gelişmeler, engelli bireyler için yaşamlarının temel bir ihtiyacını karşılayabilmekte ve yaşamlarını önemli ölçüde kolaylaştırarak değiştirmekte, yaşama katılımlarını sağlayabilmektedir (Güngör, vd. 2011, s.16).

8Z “Gelen mesajlarım cevap veriyorum. Çok fazla arkadaşım var onlarla günlük olarak iletişim kurmayı, ne yapıp ettiklerini öğrenmek ve gün içinde karşılaştığım olayları paylaşmak sürekli birlikteymiş gibi hissetmeme ve kendimi yalnız hissetmememe neden oluyor.”

9Z “Online derslerime giriyorum, online ücretsiz olan ales ve yabancı dil kurslarına katılıyorum.”

5BB “Ailemle iletişim kurmak için banka hesaplarım bakmak için yurtdışında yaşadığım zamanlar tele doktorluk sistemini kullanıyordum.”

2Z “Sıklıkla oyun oynuyorum (pubg) sosyal medyadan arkadaşlarımı takip ediyorum, sıklıkla kız arkadaşımınla mesajlaşıyorum, sokağa çıkamadığımız zamanlarda sürekli görüntülü konuşuyoruz, online derslere ve kurslara katılıyorum mesela online İngilizce dersi alıyorum web sayfası tasarlama dersleri alıyorum ücretsiz olması büyük güzellik.”

1BB “Oyun oynanama alışveriş yapmama, Marketlerin (a101, bim) ilanlarına bakarım, akraba gruplarına bakarım.”

4BB “Ticaret, bilgi edinme, borsayı takip etme ve yatırım yapma, yakınlarımla haberleşme ve haberleri takip etmek için kullanırım.”

1Z “Bilgi edinmek, araştırma yapmak, ödevler ve derslerim için kullanıyorum telefonun elimde olmasından hoşlanmıyorum anneme bile kızabiliyorum telefonla çok fazla zaman geçirdiği için. Annemle yer değiştirdik ben telefonu annem kadar sık kullanmıyorum.”

6.5.Hangi Sosyal Medya Mecralarının Kullanıldığına Dair Görüşler

Katılımcıların kullanmış oldukları sosyal medya uygulamaları değerlendirildiğinde her iki grubun birbirinden belli noktalarda ayrıldığını göstermektedir. Baby Boomers kuşağı genellikle Facebook uygulamasını tercih etmekte ve bu tercih genellikle Facebook aracılığıyla oyun oynamak amaçlı olmaktadır. Bunun yanı sıra bir katılımcının borsa sayfalarını ve uygulamalarını kullanmayı tercih ettiği ifade edilmiştir. Whatsapp, Instagram kullanan yaşlı grup katılımcıların oranı Z kuşağı yetişkinlerine nazaran düşük orandadır.

Yaşlı bireyler, dijital teknolojiye uyum sağlama konusunda endişeli olsalar da eğer teknoloji onların günlük yaşamlarına uyarlanabilir düzeyde ise teknoloji kullanma istekleri ve öğrenme talepleri de artmaktadır (Uysal, 2020, s. 44). Kullanmayı tercih

ettikleri sosyal medya sayfaları genellikle yakınları, çocukları, komşuları vs. aracılığıyla önerilen, kullanımı öğretilen, güven duydukları ve kullanabileceklerine dair yeterliliklerine inandıkları uygulamalardan oluşmaktadır. Bu durum Baby Boomers kuşağının teknolojik yenilikler konusunda Z kuşağı yetişkinlerine göre daha ihtiyatlı davrandıklarını ancak güven oluşturulduğunda ve yeterliliklerini kazandıklarında dijital teknolojileri kendilerinden daha genç olan dijital yerliler kadar benimsediklerini, fazla ilgi duymadıklarını göstermektedir.

Z kuşağı yetişkinlerin kullandıkları sosyal mecraların genellikle güven temelinden öte denemek ve ilgilerini çektiklerinde kullanmaya devam etmek amacıyla gelişmektedir. Katılımcılardan gelen bazı yanıtlar şu şekildedir:

10Z "WhatsApp, Instagram, Facebook, Skype, Telegram, Tiktok gibi uygulamaları kullanıyorum tabi ayrıca alışveriş siteleri de olmazsa olmazlarım"

9BB "Facebook Instagram, WhatsApp kullanıyorum."

7BB "Yalnızca Facebook kullanıyorum."

6.6.Kullanılan Dijital Teknoloji Ürün Ve Uygulamalarını Kullanmak İçin Veya Kullanırken Yardım Alıp Almadıklarına Dair Görüşler

"Bunları kullanmak için kim/kimlerden yardım alıyorsunuz?" sorusuna her iki grubun katılımcıları da farklı cevaplar vermektedir. Baby Boomer kuşağı genellikle sosyal medya veya dijital teknolojiye ilk sahip oldukları süreçte zorlandıklarını ve kendilerinden küçük, teknolojiyi daha iyi bilen yakınlarından yardım alarak onların yönlendirmeleriyle teknolojiye alıştıklarını ve öğrendiklerini belirtmektedirler. Bu noktada yardım talep edilen veya yardım sunan kişilerin çoğunlukla kolay erişebildikleri yakınları yani torunları veya çocukları olduğunu belirtmişlerdir. Hatta teknolojiye alışma süreçlerinde gençlerin onlara karşı önyargılı olduklarını ancak kısa sürede öğrendiğinde ve uygulamaları kullanabildiğini gösterdiğinde diğer kuşakların şaşkınlıkla karşıladığını ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Bu bağlamda yaşlı veya ileri yaşlı bireylerin teknolojiye ve yeniliklere gençler kadar hızlı adapte olamaması da bu durum onların teknolojileri öğrenme, kullanabilme yeterliliklerinin hiç olmadığı anlamına gelmemektedir.

Dijital teknolojileri kullanma ve öğrenme sürecinde daha yaşlı olan Baby Boomers kuşağı katılımcılarının kendilerinde yaşça küçük olan yakınlarına bağımlı olmadıklarını yalnızca kullanım motivasyonu için karşılıklı desteğin önemsendiğine vurgu yapmak gerekmektedir. Kuşakların birbirlerine sundukları yardım ve imkanlar Kuşaklararası dayanışma kapsamından değerlendirildiğinde yapısal dayanışmanın varlığını bizlere sunmaktadır. Yapısal dayanışma temelinde olduğu gibi kuşakların coğrafi yakınlık nedeniyle birbirlerine fırsatlar sunması bu çalışma da özellikle aynı hanede yaşayan iki kuşağın ele alınmasının temellendiği noktayı sunmaktadır. Yetişkinlerin aynı hanede yaşamaları Kuşaklararası dijital dayanışmayı kolaylaştırması ve arttırması bakımından oldukça önemsenmektedir. Öyle ki bu durum dijital göçmenlerin dijital teknolojileri kullanmaya yönelik ihtiyaç duyulan güveni sağlaması bakımından, ihtiyaç duydukları veya yanlış bir şey yaptıklarını sandıkları her an güvendikleri birilerinden destek alabileceklerini bilmeleri teknolojiye daha kolay adapte olarak güvenle kullanmalarını ve kuşaklararası dijital dayanışmanın oluşmasını kolaylaştırmaktadır. Katılımcılardan gelen bazı yanıtlar şu şekildedir:

4BB "İlk olarak çocuklarım aracılığıyla öğrendim, sonrasında kurcalarken geliştirdim özellikle oğlum yardımcı oluyor genel olarak güncellemeler program yüklemelerine yönelik tariflerde bulunuyor."

3BB “Kızım sayesinde kullanmayı öğrendim.”

2BB “İlk bana öğreten küçük kızımda şimdi anlamadığım şeyleri onlara soruyorum. Bazen arkadaşlarımla numaralarını kaydetme te zorlanıyorum kızım yardımcı oluyor”

8Z “Kendim öğrendim”

7Z “Arkadaşlarımla tavsiyesi üzerine sosyal medya hesaplarını aldım.”

6.7.Sahip Olunan Teknolojilerin Kullanım ve Adaptasyon Süreçlerinde Yaşanılan Olumlu/Olumsuz Deneyimlerin Neler Olduğuna Dair Görüşler

Katılımcılara “Sahip olduğunuz teknolojilerin kullanım ve adaptasyon süreçlerinde yaşadığınız olumlu/olumsuz deneyimler neler?” sorusu yöneltilmiş olup verilen cevaplar Z kuşağı yetişkinlerinin genellikle olumlu veya olumsuz deneyim yaşamadıklarına veya olsa da çoğunlukla olumlu olduğuna dair olmuştur. Baby Boomers kuşağının cevaplarında ise adaptasyon sürecinde yaşanan yanlış anlaşılmalara veya yanlış tuşa basmadan kaynaklanan aksaklıklar olduğu dile getirilmiştir. Katılımcılardan gelen bazı yanıtlar şu şekildedir:

1BB “Benim adıma mesajlar gönderilmiş ama ben böyle bir mesaj atmadım fark edince hemen kızımdan yardım aldım. Yaklaşık 5 kişiye “Allah yardım etsin” mesajı atmışım”

1Z “Bir kere sosyal medya hesabımı çaldırdım yanlışlıkla görüntülü aradığım arkadaşlarım oldu.”

6.8.Sahip Olunan Teknolojilerin Günlük Hayattaki Avantaj ve Dezavantajlarının Neler Olduğuna Dair Görüşler

Katılımcılara “Sizce bu teknolojilerin günlük hayattaki avantajları ve dezavantajları nelerdir?” sorusu yöneltildi. Farklı kuşaklar tarafından iletilen avantajlar genellikle dilenilen zaman diliminde sevdikleriyle iletişim kurabilmeleri, anlık olarak bilgi paylaşımının yapılabilir olması, uygun fiyatlı olan teknolojiyi her zaman bireylere eşlik etmesidir. Dezavantaj olarak iletilen noktalar ise dijital teknolojilerde çok fazla zaman harcamaları, teknolojilerin insan sağlığına zararlı radyasyona sahip olması, tembelliğe neden olması, izinsiz verilere erişilmesi gibi faktörlerdir. Katılımcılardan gelen bazı yanıtlar şu şekildedir:

1BB “Görüntülü konuşma yapabiliyor olmak, kızım dışarıya çıktığında ondan etrafı göstermesini istiyorum bazen onu kızdırsam da bu güzel bir avantaj. Radyasyon yayması ve çok zaman alıyor olması dezavantaj.”

5BB “Hayatımı kolaylaştırması güzel.”

4Z “Teknoloji insanları rahatlatıyor, özlediklerimizi bile mesafe gözetmeksizin her an yanımızda olmasını sağlıyor bu yüzden imkânı olmayanlar için imkân yaratması güzel ancak bağımlı hale geliyoruz ve iş konusunda bizleri tembelleştiriyor.”

2Z “Hayatımı çok anlamda kolaylaştırıyor. Pandemi den dolayı okula gidemiyoruz online dersleri evlerimizde alabiliyoruz bu bana göre büyük bir avantaj eğitim alamaya gönüllü olan istekli olan arkadaşlarım uzaktan eğitimle bile öğrenmeye devam ediyorlar ancak isteksiz olanlar okuldayken bile yüz yüze eğitimde dersi dinlemiyorlardı. Eğer elimizdeki teknolojiyi doğru kullanırsak çok güzel öğrenebiliriz mesela ben şuan İngilizce eğitimlere katılmaya başladım çünkü ücretsiz bi şekilde eğitim alabileceğimiz pek çok eğitim sayfası yer alıyor.

Dezavantajları aslında çok yok sanırım benim için gereksiz uygulama ve sayfalardaki videolara takılıp saatlerimi harcamak dezavantaj olabilir.”

1Z “Avantajları: babam dizi izlerken engelsiz butonuna basıldığında görme ve işitme engelliler için anlatımlar söz konusu bu dezavantajlılar için çok avantajlı. Ayrıca yeni keşfettiğim program sayesinde Online derslerimde hocaların hızlı konuşmasından dolayı dersleri anlayamadığımda yüklediğim program sayesinde konuşmayı metne dönüştürebiliyorum. Dezavantaj ise verilerimize erişilmesi.”

6BB “Eskiden birçok olaydan haberdar olmazdık şimdi hemen öğreniyoruz.”

2BB “Her zaman keşke bizim çocukluğumuzda da olsaydı derim çünkü uzaktaki yakınlarımızda istediğimiz zaman görüşebiliyoruz. Yeni telefonlar çıkmadan belki de bizde yokken çok eskiden ev telefonları varken çocuklar okula gittiğinde merak ederdik eşim nöbete gittiğinde evde rahatsızlansam ona ulaşamaz komsulardan yardım alırdım. Şimdi ne zaman ihtiyacım olsa herkesi arayabiliyorum. Tabi çok şey öğreniyorum mesela yeni yemekler öğreniyorum. Korona çıktığından beri canlı yayınlara katılıp egzersizler yapıyorum istediğimiz her şey var. Çok bağımlılık yapıyor tabi o da kötü.”

3BB “Avantaj olarak ailemle istediğim her an iletişim halindeyim, çocuklarımla fotoğraflarına istediğim her an bakıp özlemimi bastırabiliyorum. Dezavantajları bana göre daha fazla aile yapısını son derece kötü etkilemektedir. Ailemle bir araya geldiğimizde fark ediyorum ki telefonla kurduğumuz iletişim daha uzun sürüyor. Ailemle yüz yüze uzun soluklu konuşmamıza engel oluyor çünkü her birimizin elinde telefon sosyal medya fotoğraflar videolardan kafamızı kaldıramıyoruz. Artık insanlar yanı başında durana değil fotoğrafına bakıyor yüz yüze iki kelam etmekten kaçınıp görüntülü konuşmayı tercih ediyor.”

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bilgi çağında dijital teknolojilerin hızla yenilenerek gelişmesi toplumda yaşayan bireyler arasındaki sosyal ve kültürel farklılıklardan ötürü teknolojiye bakış, kullanım ve adapte olma süreçlerini de değiştirmektedir. Bireylerin biopsikososyal durumlarının yanı sıra kuşak etmeninin teknolojiye erişim ve kullanabilme becerilerini de farklılaştırmaktadır. Farklı kuşakların yaşadıkları dönemin koşulları nedeniyle farklı koşullarda yetiştikleri farklı imkânlarla sahip oldukları yadsınamaz bir gerçektir. Düşünce ve görüş ayrılıklarının yanı sıra gündelik hayatta kullanılan teknolojik yeniliklerin de farklılaştığı gözlemlenmektedir. Toplumsal yapıda bilim ve teknolojiye ki gelişmelereler doğru orantıda meydana gelen bu hızlı değişimler, farklı kuşak türlerinin oluşmasına, farklı kuşakların bir arada yaşamasına, yeni bakış açılarının ve farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına aynı zamanda bir arada yaşayan kuşakların dayanışmasına veya çatışmasına neden olmaktadır.

Yapılan çalışma bağlamında Baby Boomers kuşağı yetişkinlerinin Z kuşağı yetişkinlerine göre dijital teknolojiye daha temkinli yaklaştıkları, öğrenme sürecinde karşılıklı çıkan zorluklarla çoğunlukla yakınlarına ihtiyaç duydukları ancak adapte olduklarında kendi kendilerine sorunları çözebildikleri görülmüştür. Bilgi çağının yarattığı sosyo-kültürel etkilerin oluşturduğu dijital nesil, dijital yerliler ve dijital göçmenler hızlı gelişimlere tanıklık etmiştir. Dijital yerliler olarak ifade edilen, çalışma da yer alan Z kuşağı

yetişkinleri bugün en büyüğü 23 yaşında olan dijital teknolojiye çok daha kolay adapte olan, teknolojinin içine doğmuş olan ve hayatlarının her alanında teknolojiyi rahatça kullanabilen bir nesildir. Bu bağlamda Z kuşağının teknolojiye olan bağımlılık ve bağlılıkları diğer kuşaklar tarafından eleştirilmekte fakat yadsınmamaktadır.

Çalışmaya dâhil olan Baby Boomers kuşağı, dijital göçmenler olarak bazı literatürde yer alan kuşak, bugün en büyüğü 79 en küçüğü ise 59 yaşındadır. Pek çok sosyal gelişmeye, değişmeye tanıklık eden bu kuşak bilgi çağında karşılaştıkları dijital teknolojinin üretimine ve geliştirilmesine tanıklı etmelerine rağmen Z kuşağı kadar teknolojiye bağımlı, ilgilerinin odak noktasında teknolojiyi yerleştiren bir kuşak değillerdir. Bu bağlamda dijital teknolojiye uyumları birbirinden farklı olan kuşakların öğrenme süreçlerinde birbirlerine ihtiyaç duydukları ve bu ihtiyacın kuşaklararası dijital bir dayanışma oluşturduğunu ifade edebiliriz.

Yaşlı bireylerin toplumsal yaşamda kendilerine sunulanları kabul etme, uygulama ve benimseme süreçlerinde diğer nesilleri tarafından yaftalanmayarak destelenmeleri gerektiği, “ageism” vurgusundan uzak durulması, kuşaklararası dayanışmanın tüm alanlarda gelişmesi için oldukça önemlidir. Yaşlanma sürecinde ki bütün yetişkinlerin gelişimsel öğrenme süreçlerine destek olabilmeleri öğrenmenin, yeniliklere adapte olabilmelerin yaşam boyu sürdürülebilir bir gelişim olduğunun farkına varmalarıyla mümkün görünmektedir. Dolayısıyla toplumsal süreçte kuşakların birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri ve sunulan desteklerin uzun ömürlü olabilmesi kuşakların kendilerinden başka imkân ve gelişim olanaklarına sahip olan kuşaklara anlayışla yaklaşabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olmaları vesilesiyle gerçekleşeceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Artut, S., (2014), Teknoloji- İnsan Birlikteliği, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Arun Ö., Elmas Ç., (2020), Türkiye’de Dijital Eşitsizliğin Toplumsal Kökenleri, Dijital Kültür, Dijital Eşitsizlikler ve Yaşlanma, Mehmet Fiğan, Yeliz Dede Özdemir, Ed., Alternatif Bilişim Derneği, Ankara, ss. 115-135.
- Ayhün, S. E., (2013), Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), ss. 93-112.
- Becerikli, S. Y., (2013), Kuşaklararası iletişim açısından yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı: İleri yaş grubu üzerine bir değerlendirme, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul, (44), ss. 19-31.
- Birsen, H., (2018), Silver surfers- and new media: Experiences, thoughts and observations of elder people about Internet, European Journal of Social Sciences, 1(3), ss. 85-97.
- Gursoy, D., Maier, T.A., Chi, C.G., (2008), Generational differences: An examination of work values and generational gaps in the hospitality workforce, International Journal of Hospitality Management, 27, ss. 448-458.
- Güngör, M ., Bolat, A ., Cengiz, H ., ve Aslan, N. (2011), Özürlülere yönelik teknolojik düzenlemeler, Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığı.
- Hertz, N., (2016), Think Millennials Have it Tough? For ‘Generation K’, Life is Even Harsher. Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/19/think-millennials-have-it-tough-for-generation-k-life-is-even-harsher>, Erişim Tarihi: 17.01.2021.
- Howe, N., & Strauss, W., (2000), Millennials rising: The next great generation, New York: Vintage Books.

- Howe, N., & Strauss, W., (2007), The next 20 years: How customers and workforce attitudes will evolve, *Harvard Business Review* ss. 41–52.
- Kaya, H. E., (2010), *Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Politikaları Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, H. E., (2014), Küreselleşme Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Gerçeği, *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)* Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 2, ss.91-111.
- Lower, J., (2008), Brace yourself here comes Generation Y, *Critical care nurse*. 28(5), ss. 80-85.
- Mannheim, K., (1952), *The Problem of Generations*, P. Kecskemeti (Ed.), *Essays on the Sociology of Knowledge*, New York: Routledge & Kegan Paul, ss. 276-322.
- Meret, C., Fioravanti, S., Iannotta, M., & Gatti, M., (2017), The Digital Employee Experience: Discovering Generation Z, *Digital Technology and Organizational Change*, doi:10.1007/978-3-319-62051-0_20, ss. 241–256.
- Özşungur, F., (2018), Yaşlıların teknoloji kabul ve kullanım davranışlarının başarılı yaşlanma üzerindeki etkilerinin analizi: Adana ili örneği, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Pilcher, J., (1994), Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy, *British Journal of Sociology*, 45(3), ss. 481–496.
- Prensky, M., (2001), *Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon*, MCB University Pres, Vol:9, No:5, October.
- Reeves, T. C., & Oh, E. J. (2008). Generation differences and educational technology research. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. J. G. van Merriënboer, & M. Driscoll. (Eds.) *Handbook of research on educational communications and technology*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 295-303.
- TEDMEM, (2016), *OECD Yetişkin Becerileri Araştırması: Türkiye ile İlgili Sonuçlar*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Toruntay, H., (2011), *Takım rolleri çalışması: X ve Y kuşağı üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜİK, (2023), *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, Erişim adresi: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407), Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- TÜİK, (2023), *İstatistiklerle Yaşlılar 2019*, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710>, Erişim Tarihi:10.06.2024.
- Türk Dil Kurumu, (2014), *Büyük Türkçe Sözlük*, Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/index>. Erişim Tarihi: 16 Ocak 2021.
- Uysal M. T., *Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma*, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ağustos 2020, sayı: 50, sS. 43-59.